DECEMBER 2015

SOS Aktuellt

TIDNINGEN SOM FÖR DE HANDIKAPPADES TALAN OCH GRANSKAR DET SOCIALA UTBUDET

FDUV:s resa till Solgården var en succé!

JONAS BERGHOLM och hans mamma THEA BÄRLUND stortrivdes.

FOTO *Thea Bärlund*

STOR UNDERSÖKNING om FOSTERBARN

KÅRKULLA jubilerade

SAMS firade 5 år

MÅNGFALD I MEDIA -seminariet i bilder

KRÖNIKOR av Thomas Rosenberg och Mikael Lindholm

VEM GÖR VAD?

ANSVARIG UTGIVARE
Finlands Svenska Handikappförbund

ANSVARIG REDAKTÖR
Anna Caldén, ordförande, Finlands Svenska Handikappförbund

CHEFREDAKTÖR
Daniela Andersson

VISUELL CHEF
Marika Andersson/MA-Creations

SKRIBENTER I DETTA NUMMER
Lisbeth Hemgård, Henrika Juslin, Robin Lindberg, Laura Rahka, Christa Liukas, Anna Caldén, Helena Forsgård, Christina Lång, Thomas Rosenberg, Pernilla Nylund, Mikael Lindholm.

REDAKTIONSRÅD
Anna Caldén, ordförande, FSH | Ulf Gustafsson, verksamhetsledare, FSH
Martin Relander, styrelsemedlem, FSH | Maria Helsing-Johansson, FSSF (moderskapsledig)
Emma-Lena Lybäck, vik. verksamhetsledare, Finlands Svenska Socialförbund
Daniela Andersson, chefredaktör

KONTAKT/ PRENUMERATION/ANNONS
Adress: Apollogatan 15 A 7, 00100 Helsingfors
Telefon; 044-5554 388 (ti-ons kl. 11-15)
e-post: redaktion@sosaktuellt.fi, pren@sosaktuellt.fi, daniela.andersson@kolumbus.fi, ulf.gustafsson@kolumbus.fi

DEADLINES SOS AKTUELLT 2016
Nr 1. Deadline: 15 februari. Utkommer vecka 9.
Nr 2. Deadline: 16 maj. Utkommer vecka 17.
Nr 3. Deadline: 22 augusti. Utkommer vecka 36.
Nr 4. Deadline: 7 november. Utkommer vecka 48.
SÄND MATERIAL ***till redaktion@sosaktuellt.fi***

TRYCK
Waasa Graphics. SOS Aktuellt uppfyller Nordiska miljömärkets kriterier och tillverkad vid Waasa Graphics berättigar den till Svanenmärket.

ISSN
1795-410X

4041 0822
Painotuote
Trycksak

SNABBFAKTA
SOS står för samhälle och socialt utbud. Upplaga 4800 ex. Stöds av RAY och Konstsamfundet. Medlemmarna i FSH, FSSF, FDUV m.fl. får SOS Aktuellt som kostnadsfri medlemsförmån. Tidningen läses också på Kårkullas boenden, bibliotek, socialkanslier, Luckan och av påverkare och aktörer i branschen. Vill din organisation erbjuda SOS Aktuellt till era medlemmar? Kontakta chefredaktören eller ulf.gustafsson@kolumbus.fi.

PRENUMERATION
Fortlöpande årsprenumerationer för pappers-tidningen: 12 euro. Tidsbestämd årsprenumeration: 14 euro. Lösnummer: 3,50 styck. Vid lösnummers-beställning fakturerar vi 1,50 euro i hanteringsavgift. Utrikesporto: 5 eur (Europa), 10 eur (Övriga världen). Tillgängligt formatför synskadade (rtf-format, tidningen kommer i e-posten) kostar endast 7 euro/år.

Allt material i SOS Aktuellt skyddas av upphovsrätt. Det är förbjudet att utan ansvarig utgivares tillåtelse vidarebefordra texter och bilder i tryckta eller digitala medier. Alla rättigheter förbehålles.

DANIELA ANDERSSON

Vi måste vara förebilder.
För våra barns och ungas skull.
Vi behöver också bättre ledare.

Julen kommer även i år

Jag har avsiktligt fjärmat mig från nyhetsflödet de senaste månaderna. Jag vet, det här är helt förkastligt för en journalist som ska hålla sig á jour med händelserna i det egna landet och världen. Men jag fick helt enkelt nog.

Jag fick nog redan i september och skrev på facebook ett inlägg om att nu räcker det. Det började med hysterin kring flyktingarnas vara eller icke vara. Det var en ”shit storm” (som amerikanerna säger) utan like. Sällan har det sämsta hos folk plockats så effektivt fram. Jag fick nog av alla dumheter. Och jag fick nog av alla hemskheter. Efter att själv bott flera år i ett land med över 200 nationaliteter så lyfter jag inte på ögonbrynen för mänskor som ser annorlunda ut. Det är inget att förlora nattsömnen över. Det som däremot är värt att förlora nattsömnen över är alla bilder och rapporter om döda och drunknade flyktingbarn. Som mamma till två små flickor kan jag inte blunda för barn som far illa. Varken i Finland eller ute i världen. Det är barnen som ska bygga upp det våra generationer raserat, det är barnen som får ärva våra misstag. Men också det vi lyckats med! Någonting hände nämligen mitt i eländet. Mänskor som tyckte lika som jag började säga ifrån och jag blev full av glädje. Det var egentligen en normal ordningsföljd på ett skeende. De som är rädda, kunskapslösa och fördomsfulla ropar högst och först. De insiktsfulla och fördomsfria reagerar och träder in då diskussionen hotar gå överstyr. Det är så här mänskan fungerar och det går att applicera på de flesta problem. Så vad är lösningen? Kunskap förstås. Och här har vi alla ett ansvar. För det första att uppfostra våra barn till fördomsfria omtänksamma individer. För det andra att aktivt jobba för ett bättre samhällsklimat. Alla kan vi på mikronivå bidra till en bättre anda; på arbetsplatsen, inom kompisgänget, i din förening/kurs/idrott, i din egen familj och då du uträttar vardagliga ärenden. Vi måste vara förebilder. För våra barns och ungas skull. Vi behöver också bättre ledare. Jag är fortfarande besviken på vår regering men likväl har någon röstat in dessa personer. Personer som inte var uppdraget myndiga. Personer som inte tänker som jag, på våra barn och deras framtid. Men det finns hopp. Då det stormar som mest börjar de goda agera. Vi kan om vi vill. Det kommer en jul även i år för oss alla. På ett eller annat sätt. Och det är barnens jul! Och de vill ha kärlek, omtanke och glädje. Kom ihåg det. Vi har också kapacitet att tänka på dem som inte har det så bra, det finns många enkla sätt att hjälpa. På din hemort eller globalt.

Nu kom solen fram! Det finns hopp.

En fridfull jul!
önskar
Daniela Andersson

PS! *Vi finns också på Facebook! Gå in och gilla oss!*

INNEHÅLL
DECEMBER 2015

2-3
VEM GÖR VAD?
CHEFREDAKTÖRENS ORD

5
LEDAREN
Lisbeth Hemgård

6-7
MEDARBETARE
SAMS firade 5 år i Tammerfors
Henrika Juslin

8-9
MÅNGFALD I MEDIA i bilder
Daniela Andersson

10-11
SAMS och handikappförbundets studieresa till Danmark
Anna Caldén
JURISTENS KOLUMN
JM Robin Lindberg

12-13
Solgård
Chrisse Lång

14-19
Stora risker för fosterbarn men bra skolgång kan skydda
”Livet med fosterbarnen har gett oss både kärlek och tårar”
Blivande fosterföräldrar utbildas för uppdraget
Helena Forsgård
KRÖNIKA
Thomas Rosenberg

20-21
Smärta är subjektivt
Laura Rahka

22-23
NOTERAT

24-25
Kårkulla samkommun firade 55 år
Christa Liukas

26-27
Glädje och fest för framgångsrik 30-åring
Optima
KRÖNIKA
Mikael Lindholm

28
HÄNDELSEKALENDERN

PÅ SIDAN 8-9

PÅ SIDAN 10-11

PÅ SIDAN 12-13

LISBETH HEMGÅRD

”Ansvaret för tjänsterna kommer att ligga på självstyrelseområden, kommunerna kommer inte att producera tjänster.

I väntan på SOTE och ny funktionshinderlagstiftning

Under de nio år som jag arbetat som verksamhetsledare på FDUV har man talat om social- och hälsovårdsreformen. Det främsta målet med den förestående social- och hälsovårdsreformen är att trygga en obruten vårdkedja för medborgarna.

Tanken är att tillgången till tjänster ska vara lika oberoende var man bor i landet men samtidigt får det inte kosta mer än vad det gör idag. Basvården ska stärkas och specialtjänster ska anlitas först i det skede som de allmänna tjänsterna inte räcker till.

Ansvaret för tjänsterna kommer att ligga på självstyrelseområden, kommunerna kommer inte att producera tjänster. Däremot kommer kommunerna fortsättningsvis att ansvara för att främja välfärden bland kommuninvånarna. Detta omfattar planläggning, trafik men också olika former av samhälleligt deltagande som ökar livskvaliteten bland kommuninvånarna och sporrar till ett aktivt medborgarskap.

På grund av att vårdreformen inte kommit i gång har den allmänna lagstiftningen inom social- och hälsovården fått vänta. Det är så svårt att ändra lagstiftning när ramarna är oklara. Trots detta godkändes en ny socialvårdslag förra året men funktionshinderlagstiftningen har fortfarande inte förnyats.

För FDUV är det viktigt att funktionshinderlagstiftningen förnyas. Att personer med utvecklingsstörning ska få samma stöd som andra grupper inom funktionshinderområdet är oerhört viktigt. Servicepaletten behöver breddas och alternativen för stöd måste bli flera.

I Social- och hälsovårdsministeriet har en arbetsgrupp arbetat under hela förra regeringsperioden med en sammanslagning av handikappservicelagen och specialomsorgslagen och kommit med ett bra och konstruktivt förslag. Men det verkar som om förslaget inte går vidare och istället föreslår man små ändringar i vår nuvarande lagstiftning vilket betyder att de gamla strukturerna bibehålls.

I augusti kom den nya regeringen med ett förslag om ändringar i den nuvarande specialomsorgslagen men bara när det gäller paragraferna kring begränsningsåtgärder. FDUV kommenterade förslaget, som till vissa delar förtydligar lagstiftningen, men som samtidigt inte möjliggör de större förändringarna som det finns uppenbara behov av. Till exempel en utveckling av självbestämmandelagstiftningen borde förverkligas så fort som möjligt.

Finland är tvungen att förnya lagstiftningen för att sedan kunna ratificera FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning. Därför denna frisering av specialomsorgslagen.

Men helheten blir lidande och personer med utvecklingsstörning fortsätter att vara en separat segregerad grupp i samhället med egen lagstiftning och egna stödformer. Det är dags att servicepaletten breddas och lagstiftningen moderniseras till de behov och den verklighet som gäller idag.

Lisbeth Hemgård
verksamhetsledare
FDUV

THOMAS ROSENBERG

Jag är till utbildningen sociolog, och det är nog min huvudsakliga identitet, vid sidan av att vara familjefar. Fast barnen är numera utflugna, och jag bor under veckan ensam med Tofflan, vår katt. Vi är ungefär jämnåriga. Det var meningen att det skulle bli en akademisk karriär, men jag hoppade av och har därefter verkat som fri intellektuell, även om det låter anspråksfullt. Skrivandet är huvudsaken, men eftersom man inte kan leva på det gör jag annat däremellan. Ett viktigt uppdrag är att vara koordinator för de finlandssvenska tidskrifterna, vilket innebär att jag hjälper dem på olika sätt, med stöd av fonderna. Det har under åren blivit en hel del förtroendeuppdrag, framför allt inom lokalpolitiken, eftersom jag anser det vara ens skyldighet att ställa upp. Jag laddar batterierna, och skriver texter, genom att skida eller stavgå i skogen. När jag blir stor ska jag ägna mer tid åt att skriva längre texter. Och jag bättrar mig, hela tiden. På sistone allt oftare i arkiven. Så går det, när man blir äldre.

Läs Thomas krönika på sidan 19!

CHRISTA LIUKAS

Jag är politices magister som läst sociologi. Jag har alltid varit intresserad av samhället och av kommunikation. För tillfället jobbar jag som informatör vid Kårkulla samkommun i Pargas. Genom jobbet har jag fått arbeta mångsidigt med kommunikation och bekantat mig med den sociala branschen och med härliga människor. Speciellt arbetet med Kårkullas tidning Omslaget har lett till många intressanta möten. Före Kårkulla har jag jobbat som journalist.

Jag är ursprungligen från Esbo, men flyttade till Åbo för att studera och här har jag blivit och trivs. Fastän ett avsnitt av en bra tv-serie hemma i soffan är ett ypperligt sätt att slappna av försöker jag balansera ett relativt stillasittande jobb med träning. Jag är relativt nyfrälst av crossfit, som är en träningsform som gett mig känslor av att lyckas och av att utvecklas samt de där omtalade träningsendorfinerna.

Läs Christas reportage på sidan 24-25!

HENRIKA JUSLIN

Hej, jag heter Henrika Juslin och jobbar som projektinformatör vid SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder. Jag har studerat journalistik vid Soc&kom och tidigare jobbat bland annat på Yle och som layoutare på Hbl. Jag började på SAMS år 2013 och har sedan dess jobbat med projektet Minoriteter inom minoriteten. Inom projektet bygger vi upp samarbetsnätverk mellan olika finlandssvenska funktionshinderorganisationer på regional nivå. Vi kommer också att hålla utbildningar om påverkansarbete i samband med FN-konventionen runt om i Svenskfinland. Till mina arbetsuppgifter hör också att uppdatera SAMS webbplats och sociala medier. På fritiden tycker jag om att vara ute på landet och bakom ljusbordet på Fallåker Teater i Esbo.

Läs Henrikas reportage här invid!

Verksamhetsledare **NINA af HÄLLSTRÖM** och **TOR WERNÉR** är stolta över SAMS som fyllt fem år.

SAMS firade fem år i Tammerfors

Den 20-21 oktober var det igen dags för SAMS årliga organisationsseminarium i Tammerfors. Omkring 50 glada deltagare var på plats för att ta del av det både inspirerande och varierande programmet. Temat var självbestämmande och självständighet.

TEXT & BILD **HENRIKA JUSLIN**

Jyrki Pinomaa, vd för Aspa-stiftelsen, inledde seminariet med att presentera sin syn på självständigt boende. Han talade utgående från två perspektiv, vd och pappa till barn med utvecklingsstörning. De närstående kan ofta bäst avgöra vilka val som en person med funktionsnedsättning kan göra själv och vilka val som andra måste besluta om. Deltagarna fick också prova på att diskutera med sin granne om morgonrutiner. Pinomaa poängterade att få skulle vilja byta sina egna morgonrutiner mot någon annans, och att samma tankesätt borde följa med då det kommer till vardagliga val för personer med funktionsnedsättningar.

I grupparbeten funderades på självbestämmande ur olika perpektiv. Den första dagens sista program hölls av riksdagsledamot **Li Andersson**, som levererade en faktarik föreläsning om hur de svagas rättigheter kan garanteras i ekonomiskt svaga tider. Andersson sade bland annat att medborgaraktivism i samhället alltid är bra, det lönar sig att kontakta politiker och föra fram sina åsikter.

– Det är sedan en annan sak om politikerna väljer att notera åsikterna, men jag kan garantera att de i varje fall hörs, sade Li Andersson.

På kvällen höjdes en skål för SAMS som fyllt fem år, med efterföljande middag och dans till levande musik.

”Vi gör i medeltal 35 000 val varje dag”

Riksdagsledamot **Eva Biaudet** öppnade den andra seminariedagen med att föreläsa om ett ämne som är mycket aktuellt just nu; Hur kan vi förbättra minoriteters ställning i Finland? Enligt Biaudet finns det redan stadiga grunder att stå på gällande lagstiftningen i Finland, men man måste hela tiden arbeta för att minoriteternas ställning ska bibehållas och förbättras.

Konstterapeut **Monica Björk** ledde därefter in publiken på helt andra banor och talade om kraftgivande fotografering och konsten att leva i nuet. Seminariet avslutades med en imponerande föreläsning med artisten **Thomas Lundin**. Lundin och hans pianist tog med publiken på en resa som innehöll både visdomsord och sköna sånger.

– Vi gör i medeltal 35 000 val varje dag, som tur är de flesta motoriska val, som till exempel om vi ska blinka eller svälja, sade Lundin.

Hur många av de här 35 000 dagliga valen skulle du vilja överlåta till någon annan? Med de här funderingarna avslutades SAMS seminarium 2015 i Tammerfors, tack till alla som deltog!

MÅNGFALD I MEDIA

ÅH, vilket SEMINARIUM!

Årets Mångfald i Media seminarium på Hanaholmen den 21 september överträffade alla förväntningar! Deltagare och talare strålade ikapp. SOS Aktuellt är tillsammans med Hanaholmen – Kulturcentrum för Sverige och Finland tacksamma och ödmjuka arrangörer. Tack till alla som förgyllde dagen!

FOTO **ANGEL GIL PHOTOGRAPHY**

1 Amelia Adamo in action.

2 Thomas ”genusfotografen” Gunnarssons föreläsning drog många skrattsalvor och rungande applåder.

3 Glad panel. Journalisterna Jeanette Björkqvist, från HBL, och svenska Peter Al Fakir, aktuell som programledare i tv-serien ”Dom kallar oss handikappade” på YLE Fem, samt chefredaktör Daniela Andersson.

4 Karl-Mikael Grimm, styrelsemedlem i Finlands Svenska Handikappförbund.

5 Magdalena Kintopf-Huuhka, ordförande Finlandssvenska teckenspråkiga rf, och baby.

6 Jan Nyberg från Sveriges Ambassad.

7 Ulf Gustafsson från Handikappförbundet i samspråk med Stefan Gustafsson från Redneck productions.

8 SOS Aktuellts visuella chef Marika Andersson och chefredaktör Daniela Andersson.

9 Vi är speciellt glada över alla studerande från Soc&kom!

10 En glad Tea Björkenheim med vänner.

11 Martin Relander från Handikappförbundet och Ami Thibblin i samspråk.

12 Stina Sjöblom från Institutet för hälsa och välfärd och Walter Fortelius från Vates.

13 Pirjo Sohlo från diskriminerings-ombudsmannens byrå.

14 Stort tack till våra cocktailsponsorer Malmgård, Val d’Oca., Fazer och Tiger of Sweden.

15 Hilkka Olkinuora.

16 Anna Caldén minglar i baren.

17 Amelia Adamo och Anja-Riitta Ketokoski-Rexed hade mycket att diskutera.

Glada färger i Handicaporganisationernes Hus. Från vänster JONNA, ANNA, och ILONA.

SAMS och Handikappförbundets studieresa till Danmark

I slutet av september, väldigt tidigt en onsdag morgon, väntade tre ivriga resenärer på att få stiga på flyget till Köpenhamn. Det var undertecknad, min personliga assistent Jonna Lindqvist och projektledare Ilona Salonen från SAMS som skulle ut på äventyr.

Det var inom ramen för vårt gemensamma projekt Minoriteter inom minoriteten (MiM) som tanken om en studieresa tog fart. Vi har ordnat flera seminarier kring temat hur man kan påverka, och ifjol ordnade vi ett med temat minoriteter och dubbelminoriteter. En av talarna var en representant från det danska projektet *Dobbeltminoriteter*, som handlar om personer med funktionsnedsättning med invandrarbakgrund. Den ursprungliga tanken var att besöka dem.

Utanför Handicaporganisationernas Hus finns det rikligt med inva p-platser.

Köpenhamn är en stad som är lätt att ta till sitt hjärta och som med sin unika prägel gör att man känner sig välkommen. Staden känns med sin varma och naturliga öppenhet också som en europeisk storstad. Vi besökte också Nordiska Ministerrådet och tog del av arbetet kring funktionshinderpolitiken. Det var intressant att lyssna på hur man arbetar för att göra det lättare för personer med funktionsnedsättning att röra sig över de nordiska gränserna. Vi besökte även *Handicaporganisationernes hus*, där takorganisationen för de danska handikapporganisationerna håller till. Huset invigdes 2012 och kallas för världens tillgängligaste kontorsbyggnad. Det var en upplevelse som hette duga, så många olika tillgängliga lösningar och dessutom stilrent och snyggt. Allt från flera olika modeller av toaletter till att man på ett genomtänkt sätt hade skapat förutsättningar till en tillgänglig arbetsplats för alla. Imponerande! Utöver detta fick vi också bekanta oss med Köpenhamn i egenskap av turister och vi stortrivdes. Vi njöt av dansk choklad, de otaliga caféerna, himmelsgoda bakverk och inte att förglömma maten. Hotdog med röd korv från en dansk *pølsevogn* är ju ett måste för den som besöker Danmark för första gången. Vi hade också som mål att titta på vilka tillgängliga lösningar man hade runt om i stadsbilden. Det är alltid lika spännande att se hur man kan ta sig fram med exempelvis rullstol, det hjälpmedel jag använder, på olika håll i världen. En fantastisk resa hade vi och jag tror jag talar för oss alla i resesällskapet då jag säger att resan verkligen gav mersmak i vad gäller det nordiska samarbetet inom funktionshinderområdet. Köpenhamn är dessutom en stad med många olika intryck som man snabbt blir förälskad i vilket jag blev, jag kommer definitivt att resa dit igen! Tak og på gensyn København!

Anna Caldén
Ordförande för Finlands Svenska Handikappförbund

Vi vill tacka Kulturfonden för Finland och Danmark för resebidrag.

ANNA CALDÉN beställer hissen i Handicaporganisationernes Hus. Hissen kan beställas själv genom att göra eller trycka på den svarta rutan med rullstolen. Hissen berätta vilken våning man är på och ifall man går in i hissen och gör inget, börjar den åka upp och stannar på varje våning så att man kan stiga av där man vill.

§ JURISTENS KOLUMN
JM Robin Lindberg

Viktigt med klart och tydligt språk

Fram till slutet av augusti 2016 är jag vikarierande juridiskt ombud på Samarbetsförbundet kring funktionshinder. Jag har arbetat flera år som journalist på Svenska Yle och får nu dra nytta av den erfarenheten och kombinera den med min juridiska utbildning.

Nu gäller det att förklara lag och rättspraxis så klart som möjligt för dig som behöver konkreta råd. Som journalist fick jag försöka uttrycka mig tydligt och på ett sätt som är lätt att förstå. I mitt nya jobb får jag leta mig fram i paragrafdjungeln för att till exempel reda ut vilken hjälp du kan få av samhället på grund av funktionsnedsättning.

Det här med klarspråk tänkte jag resonera kring i den här kolumnen. Själv har jag emellanåt uttryckt mig på ett invecklat sätt i mediebranschen. Det här kunde hända speciellt då det var riktigt stor brist på tid och jag snabbt måste skriva en nyhetstext. Och då jag i radion en gång berättade att ”det kan förekomma snö”, fick jag efteråt höra av en kollega att det går att säga att ”det kan snöa”. Det hade hon helt rätt i! I kolumnen vill jag inte ge någon dåligt samvete, utan det här är bara ett sätt att fundera på hur vi kunde kommunicera på ett bättre sätt.

Som tonåring började jag läsa tidningarnas ledarsidor trots att jag inte förstod allt. Då tyckte jag att ledarskribenterna använde svåra ord och invecklade formuleringar. Fortfarande anser jag att ledarsidorna och journalister överlag många gånger använder ett för invecklat språk. Varför skriva *att staten kan genomföra sysselsättningspolitiska åtgärder*? Det skulle vara klarare att skriva att *staten på olika sätt försöker skapa nya jobb.*

Men journalistiken har nog blivit mycket tydligare än förr, så det finns hopp! Skillnaden mellan mediespråk och kommunal beslutsfattarrotvälska är ofta stor, har jag märkt. I de kommunala beslutsprotokollen kan det stå till exempel *att stadsfullmäktige har beslutat be stadsstyrelsen och förvaltningsenheterna lämna sina genmälen över de i utvärderingsberättelsen framställda anmärkningarna före behandlingen av det kommande årets budget senast 30.9.2015.* Inte blir man lycklig av det…

Varför finns det då så många som använder så fina formuleringar i vårt samhälle? Själv minns jag att det under studietiden var roligt att ibland dra till med fina juridiska formuleringar. Det är i sig skapande. Men de som inte är insatta i vokabulären ska inte behöva lida av det. Kanske där i bakgrunden hos många helt enkelt finns ett behov av att visa sig viktig? Men viktiga är vi allihopa i varje fall. Målet borde alltid vara att så många som möjligt ska hänga med i svängarna.

Juridiken är ofta invecklad. Men det finns all orsak att använda så klara och enkla ord som bara är möjligt. Exempelvis i situationer då ordet *restitution* kan ersättas med ordet *återbetalning*, borde man använda det ord som är lättare att förstå. En bra inspirationskälla för oss alla som vill använda ett klart och tydligt språk är den lättlästa nyhetstidningen LL-Bladet.

JM Robin Lindberg
är juridiskt ombud på SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf.

REPORTAGE

Trivsel, trygghet och glädje på SOLGÅRDEN

Det var full rulle när cirka trehundra personer rörde sig på ferie- och hälsocentret Solgården i Spanien i månadsskiftet september-oktober. Den veckan fanns det inte ett enda ledigt rum. Förbundet De Utvecklingsstördas Väls grupp på trettio personer bodde i Casa 7 med egen pool och deltog ivrigt i de många aktiviteterna och utfärderna.

TEXT **CHRISTINA LÅNG** BILD **THEA BÄRLUND**

Solgården har verkat i dryga fyrtio år i Vilajoyosa – glädjens by på Costa Blanca- den vita kusten. Gården byggdes för att ge psykiskt utvecklingshämmade och deras familjer avkoppling och stimulans. Numera besöks centret av personer med olika funktionsnedsättningar samt pensionärer vintertid och barnfamiljer sommartid. Lägenheterna är handikappanpassade och alla bassänger har ramper. På stället finns personal; sjukvårdare, fysioterapeut och frisör. Maten är i klass för sig med buffé till frukost, lunch och middag. Sista kvällen med spanskt tema bjöd på landets delikatesser och flamencodans. En av de bästa punkterna är kvällsprogrammen med underhållning, musik och dans och möjligheter för gästerna att delta och själva uppträda.

Marianne Moe Sbertoli håller sin hand över kulturprogrammen. Hon säger att hon lärt sig mycket.

– God hälsa och ungdom är inte en garanti för livskvalitet. Mötet med pensionärer och personer med psykisk utvecklingshämning och annan form av funktionsnedsättning har lärt mej att livskvalitet handlar om att ta emot livets möjligheter här och nu, som den jag är. Det vill vi ge våra gäster.

JONAS, ANDREAS och LASSE ska ta sej ett dopp.

Solstrålar behövs

Vi fick uppleva både yttre och inre värme med gott bemötande och fin sammanhållning. I vår grupp deltog också familjemedlemmar, personal och en ung stödperson. **Cecilia Weckström** är en personlig solstråle som nyss fyllt aderton år och sprudlar av livsglädje. Hon studerar till närvårdare vid Yrkesakademin i Österbotten och kombinerar med studentexamen. Framtidsplanerna är inte helt klara; kanske blir det mera studier eller så tar hon ett au-pairjobb utomlands. Lärarna gav henne ledigt för att komma med på FDUV-resan för de ansåg att erfarenheten gagnar studierna.

Cecilia har fått kontakt med unga genom sin mamma, som är fysioterapeut, där hon gjort sin prao. Hon har också varit fritidsassistent åt en vasapojke som haft cancer och nu går i Mussor skola samt praktiserat på Folkhälsans handikappboende.

På resan är hon tillsammans med Maria Wallen som hon känt i ett år. Vad tycker hon? Hon trivdes mycket bra i Sansehagen, en park för alla sinnen med många blommor och buskar, men också en trappa där man kan träna balansen eller bara uppleva stillheten.

– Jätteintressant! Jag har fått öva olika språk, också teckenspråk, och bekantat mej med olika funktionshinder. Jag är imponerad över hur de unga löser sina problem. En del är helt självständiga. En ung man tog sig ur sin rullstol, kröp till duschen, tog sig själv till poolen och simmade bra. Sen såg han så lycklig ut för att han klarat sig. Det kan inspirera andra att pröva själv.

Maria i sin tur har tidigare mest rest med sin familj. Hon har gått i Optima i Nykarleby där hon också fick boendeträning. Nu bor hon i egen lägenhet i ett boende i Smedsby där personalen dagligen gör två besök. Hon arbetar på Kårkullas dagcenter och är med i den utlokaliserade verksamheten och är tre dagar i veckan i Vasa svenska församling. På fritiden är hon en av Steg för Stegs erfarenhetstalare och med i en filmgrupp. Hon har också en personlig tränare från Norrvalla.

Tillsammans med Cecilia har hon njutit av vistelsen, simmat och solat, promenerat och flitigt deltagit i kvällsprogrammen. Hon tycker att allt varit bra och kommer kanske igen någon gång.

Cecilia funderar vad det krävs av en stödperson och ger rådet att ta reda på så mycket som möjligt på förhand och var inte rädd att be om råd om du känner dig osäker. Cecilias energi räckte också till för flera i gruppen och hon uppmanar andra att ta chansen att åka med för man lär sig så mycket.

JONAS BERGHOLM fick bra service på flygplatsen.

Resa med rullstol

Jonas Bergholm är en annan erfarenhetstalare som är med första gången på Solgården. Han har en CP skada och reser med sin rullstol. Resan gick bra trots att gruppen bytte flygplan både på dit- och hemresan. Personalen gav god service och hjälpte till. Han är mycket glad över att kunna hyra en elektrisk rullstol till facilt pris på stället. Det gav honom egen frihet och kunde röra sig obehindrat på hela hotellområdet och också utanför. När Sjömanskyrkan bjöd på våffelkalas tog han sig dit på egen hand. Också han gillade Sansehagen för att han räcktes att plocka frukter från sin rullstol.

Till Solgården kom han med sin mamma **Thea** och hennes kusin. Han deltog endast i en utfärd; marknaden men deltog i både petanqueturneringen och spelade gärna minigolf. Han var också en flitig datoranvändare. Varje kväll var han med på festplatsen och njöt av det välplanerade programmet. Han representerade vår grupp på avslutningskvällen med att sjunga **Jonas Gardell**s sång *Jag ska aldrig sluta älska dej.*

SOS Aktuellt träffar Jonas och Thea ett par veckor efter resan och de är glada för all god service. Jonas fick bo i en egen lägenhet utan extra ersättning. Thea som är köksproffs berömmer de många maträtterna, de delikata efterrätterna och att allt löpte så bra.

– Dessutom var det rent och snyggt överallt. I huset där vi bodde fanns tvättmaskin och torktumlare och vi kom hem med nytvättade kläder. Lyxigt kändes det också att personalen tog hand om vårt bagage. Jag uppskattar att alla bemöttes med respekt och på lika villkor. Man klarade sig bra på skandinaviska på Solgården. Om jag fick önska något skulle det vara ledd vattengymnastik i bassängen. Jag är imponerad av att badstranden också i Vilajoyosa hade ramper ner till havet. Det är bra att veta att det finns ett så här välplanerat område, tycker Thea, som gärna reser till Solgården en annan gång.

Från vänster **CHRISSE LÅNG, SUSI** och **THEA BÄRLUND.**

STORA RISKER för fosterbarn men bra skolgång kan skydda

Barn, som levt i fosterhem, löper större risk att hamna i problem som missbruk och kriminalitet. Det visar en nordisk rapport, men den ger också ett svar. Satsa mer på skolgången! Eftervården är också betydelsefull – att fosterbarn har vuxna att ty sig till även efter att de blivit myndiga.

TEXT & FOTO **HELENA FORSGÅRD**

Rädda Barnen på Åland bjöd nyligen in **Fredrik Hjulström**, projektledare vid Nordens Välfärdscenter, som lagt fram en rapport om barn i fosterhem – ”Barn kan inte vänta”. Det finns, konstaterar han, självfallet stora variationer. Barn i fosterhem är ingen homogen grupp, men rapporten visar ändå tydligt att fosterhemsplacerade barn löper större risk att hamna i problem i framtiden.

Jämfört fakta

Rapporten har jämfört fakta i olika register, till exempel rättegångsprotokoll och sjukhusjournaler, för personer i 26-årsåldern – både för dem som vuxit upp i ”normala” hem och de som varit placerade i fosterhem.

Resultaten ter sig nedslående. Fosterbarn löper upp till sex gånger större risk att göra självmord eller försök till självmord. Risken för att bli bidragberoende är nästan tio gånger så hög och överrisk konstateras även när det gäller alkohol- och drogmissbruk, allvarlig kriminalitet, föräldraskap i tonåren och låg utbildning.

Skolgången viktig

Skolgången är A och O enligt rapporten. Men det går inte bra i skolan för cirka hälften av fosterbarnen. 60 procent av pojkarna och 43 procent av flickorna fick inga, ofullständiga eller låga betyg efter nian i grundskolan – sifforna gäller barn som varit långtidsplacerade i fosterhem.

– Vid 26-årsålder har en dryg fjärdedel av dem ingen annan skolgång än grundskola. Det har också visat sig att de har svårare att inhämta missad kunskap senare i livet.

Riskerna för att misslyckas på ett eller annat sätt halveras för dem som lyckas ta sig igenom en utbildning på andra stadiet. Dåliga skolresultat kan bero på låga förväntningar från omgivingen och vuxnas prioriteringar.

– Jag har själv sagt i kaotiska situationer ”att vi måste få ordning på allt annat först, sen kommer skolan”. Men rapporten visar att det är fel väg att gå.

Ju tidigare man kan lägga in stöd i skolgången desto bättre och olika stödmodeller har testats.

– Det är också viktigt att barnet känner ett skolrelaterat stöd i fosterhemmet, säger Hjulström.

Fortsatt stöd

Förekomsten av någon form av psykisk ohälsa är hög bland fosterbarn.

– Vi rekommenderar att alla fosterhemsplacerade barn utreds av kompetent personal på en barn- och ungdomspsykiatrisk mottagning, säger Fredrik Hjulström.

Eftervården är ett annat viktigt område. Vad händer när barnet fyllt 18 år?

– Forskningen är begränsad men generellt vågar jag påstå att många får för lite stöd. Det förväntas att de ska klara sig på egen hand, det vill säga bättre än andra barn som kan räkna med hjälp och uppbackning av sina föräldrar. Det ter sig orimligt med tanke på fosterbarnens bakgrund, säger Hjulström.

I rapporten föreslås att ungdomens behov ska kartläggas i god tid så att individuellt stöd finns på plats den dag hen fyller 18 år.

– Släng inte ut fosterbarnen för gott. Se till – om möjligt – att de kan få komma tillbaka nu och då. Men ibland finns inte ens fosterfamiljen kvar och då måste samhället träda till på något sätt.

”Allt var farligt”

Nordisk Välfärdscenter har också ordnat en samling för 15 ungdomar, som bott i fosterhem. Där diskuterades bland annat eftervården.

Så här säger en av dem i rapporten ”Ungas röst”:

”Jag var rädd när jag flyttade, tänkte att allt var farligt. Man behöver en person att prata med i vardagen. Någon som har tro på dig och kan hjälpa dig att hantera rädslan för att du inte ska klara dig. Och den personen måste vara tillgänglig på kvällstid och natten. Du blir ensam och ledsen på kvällen. Det är då tankarna och ångesten kommer. Det är då man har tid att tänka.”

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER har gett ut två rapporter om barn i fosterhem. De kan beställas i tryckt format eller laddas ner på www.nordicwelfare.org

NOTERAT !

RÖDA HUSET

NYTT TILLGÄNGLIGT HANTVERKSCENTER!

I Gumbostrand i Söderkulla har Röda Husets hantverk öppnat och håller en specialutställning fram till självständighetsdagen.

RÖDA HUSET är ett nytt helt tillgängligt hantverkscenter i en plan som välkomnar alla till de aktuella utställningarna och Hantverksboden med café. I samma byggnad finns snickare **Marko Lindqvists** verkstad och smeden **Jyrki Eklunds** smedja som man på nära håll får bekanta sig med. Det bjuds på allt från hantverk från bygden; betongarbeten, målat glas, keramik och korgar till **Marita Liljeströms** konst och fågelfotograf **Marko Varesvuos** fotografier. Röda Huset hålls i **Christel Hartwalls** regi. Tillgängligheten och framkomlighet med rullstol har speciellt tagits i bekantande i huset tack vare Christels bror, Ulf Gustafsson, som är verksamhetsledare för Finlands Svenska Handikappförbund. Röda Huset finns på Vainuddsvägen 72-37 i Gumbostrand (bakom Konst och Form). Specialutställningen är öppen torsdag till söndag klockan 11-15 fram till den 6 december. Vid förfrågningar ring Christel Hartwall 050-5113867. Välkomna!

”Livet med fosterbarnen har gett oss både kärlek och tårar”

Vi ville göra skillnad för ett barn och kände att vi hade kraft, ork och rum. Det säger Maria och Olof Renman som tog sitt första fosterbarn 1996. Sedan dess har de haft ytterligare fyra. – Det blir ett speciellt liv. Ett liv med kärlek, känslor och relationer men också med tårar, säger de. I dag är Maria Renman en av handledarna på kursen för blivande fosterföräldrar.

TEXT & FOTO
HELENA FORSGÅRD

MARIA och **OLOF RENMAN** har öppnat sitt hem och sina hjärtan för fem fosterbarn.
- Man skall inte tro att allt går som man vill, man måste vara förberedd på att vad som helst kan hända, säger de om sitt liv som fosterföräldrar.

Maria och Olof Renman bor på landsbygden på Åland, cirka 20 km från Mariehamn. Intill ligger en både en skola med årskurserna 1-6 och ett daghem.

Det var, säger de, en lång process från tanke till handling. Man bestämmer sig inte över en natt när det gäller ett så stort åtagande som att öppna sitt hem för ett fosterbarn. Men båda var överens om att de ville och det är en absolut förutsättning. Annars fungerar det inte.

När det första barnet flyttade in 1996 – en pojke med en grav utvecklingsstörning – hade Renmans tre egna barn.

– De egna barnen påverkas givetvis och de har fått vara med och säga sitt. I vårt fall har de också gjort stora insatser för fosterbarnen, säger Maria och Olof.

Behövde mest

Pojken som flyttade in först behövde mest. Han hade inget eget språk, han behövde hjälp med alla dagliga rutiner.

– Det var helt nytt för oss och jag blev hemma på heltid, säger Maria medan maken Olof arbetade som ingenjör på det åländska spelbolaget PAF.

Pojken bodde hos Renmans tills han blev 18 år och flyttade till omsorgsförbundets boende.

Efter det har familjen haft ytterligare fyra fosterbarn – som mest tre på samma gång – och dessutom fått ett eget fjärde barn. Barnen har bott olika lång tid hos familjen, två av dem bodde ett år vardera. Rummen i huset har byggts om efter behoven. Ibland har en vägg slagits ut, ibland har en byggts upp.

Många dukar under i dagens vardagstempo med betydligt mindre och det kan te sig svårt att förstå att Renmans tyckt sig ha ”tid, ork, energi och rum” för att ta emot fosterbarn. Men de båda utstrålar ett värdigt lugn och en inre styrka.

– Det krävs ett engagemang. Det blir ett speciellt liv och man kan inte sätta sig själv och sina egna intressen och behov i första hand. Det finns ingen plats för eget navelskådande. Man måste kunna – utan förbehåll – öppna sitt hem och sitt hjärta för någon annans barn och inte tänka ”mitt kött och blod”, säger Maria.

Ringar bleknade

En flicka flyttade in i 4-5-årsåldern. Hon delade gärna rum med andra barn i familjen under den första tiden. Hon sov tryggare då och de mörka ringarna under hennes ögon bleknade.

Hon bodde hos Renmans tills hon tog studenten och har nu flyttat från Åland för studier. Men hon har sitt rum kvar och kommer hem under loven. Som fosterföräldrar måste man vara beredd på ”att vad som helst kan hända”. Man känner inte till allt som barnet har med sig i sin ryggsäck och man måste ha en enorm förståelse.

– När ett barn känner sig tryggt i den nya familjen släpper allt. Då kommer reaktionerna. Då vågar det ta ut svängarna och då ska man stå stadigt i stormen.

Många kontakter

Som fosterföräldrar ska man också klara av att ha många kontakter – med kommunens socialarbetare och med barnets biologiska föräldrar och övrig släkt. De måste få komma och hälsa på om de vill och oavsett vad man tänker måste man visa respekt – respekt är ett honnörsord betonar Maria – och man måste kunna samarbeta.

– Vi har upplevt allt möjligt. Föräldrar som skrikit och gråtit och som hotat med kniv – om än telefonledes. Vi knäade också fullständigt en tid när vi upplevde farliga situationer med ett av fosterbarnen. Då var våra äldsta egna barn oroliga för oss och undrade hur vi skulle orka. Den gången var vi tvungna att bryta avtalet och barnet flyttade från oss.

Är handledare

Maria och Olof säger att de inte är några supermänniskor. De blir arga och trötta som alla andra och det är helt okej att visa sina känslor, även inför fosterbarnen.

– Vardagslivet blir det centrala. Att laga mat och äta tillsammans, att krama god natt och packa skolväskan. För många av fosterbarnen är rutiner viktiga, något som saknats i deras tidigare liv.

Numera har Renmans inga fosterbarn, främst av hälsoskäl. Olof har opererats för hjärntumör. Men de har en fot kvar. Maria är en av handledarna på utbildningen för eventuella blivande fosterföräldrar.

– Jag hoppas att våra erfarenheter kan vara till nytta och jag ser glädjande nog goda ämnen till fosterföräldrar på utbildningen, säger hon.

En sak är viktig – att ha ett bra samarbete med kommunens socialarbetare.

– Det blir bäst om de ser oss som kolleger, att vi är jämbördiga. Det vore också bra om det kunde tillsättas en familjevårdskoordinator, det jobbar vi för.

Det är också viktigt att man hittar rätt familj till ett barn.

Fortsatt kontakt

Resultaten i rapporten, som beskrivs intill, känns nedslående enligt Maria, men en sak håller hon med om:

– Det är viktigt att inte avbryta kontakten när ett fosterbarn fyllt 18. De liksom alla andra behöver fortsatta vuxenkontakter och hjälp och stöd när de ska flytta till eget boende.

Olof och Maria säger att livet med fosterbarnen har gett dem mycket – känslor, kärlek och relationer. Mycket liv i livet.

– Nu har vi lite mer tid för varandra men jag slappnar inte av förrän alla barn fyllt 30 – om ens då.

Blivande fosterföräldrar utbildas för uppdraget

Tolv personer på Åland deltar som bäst i den utbildning som numera krävs för att man ska kunna ta emot fosterbarn.

TEXT & FOTO **HELENA FORSGÅRD**

– Blivande fosterföräldrar måste numera ha en obligatorisk utbildning, säger JANINA BJÖRNI vid Rädda Barnen på Åland.

Utbildningen ges i Rädda Barnens regi enligt PRIDE-modellen och är obligatorisk enligt den nya familjevårdslagen som antagits på Åland i år. Den består av olika delar – gemensamma träffar, träffar mellan enskild familj och utbildare och dessutom hemuppgifter som ska lösas.

Janina Björni, projektansvarig vid Rädda Barnen på Åland för barnskyddsfrågor och familjevårdsprojekt, är en av kursledarna. De som visar intresse för att bli familjehem – eller fosterhem beroende på vilken term man använder – har först intervjuats.

Vissa kriterier

Vid intervjun läggs fokus på den tilltänkta fosterfamiljens hälsa, ekonomi, boende och nätverk.

– Vi utgår från barnets perspektiv. Det får inte förekomma svår kronisk sjukdom, ekonomin ska vara stabil, det måste finnas utrymme för ett barn till i familjen och ett nätverk kring familjen som kan hjälpa till vid behov, säger Björni.

Hon säger att kravet på en förberedande utbildning gör att en redan noggrann sållningsprocess blir ännu bättre. Även utdrag ur brottsregister begärs innan en familj anlitas som fosterfamilj.

– Det är klart att det kan slinka igenom någon som inte har helt goda intentioner, som till exempel åtar sig uppdraget enbart för ersättningens skull, men jag tycker att vi kommit en bra bit på vägen mot en tryggare urvalsprocess.

Det är inte säkert att alla, som går utbildningen, blir fosterföräldrar. En del kanske ställer upp som stödperson eller som stödfamilj – det vill säga att man träffar barnet nu och då eller har det boende hos sig för en kort och avgränsad tid. Någon kanske inser under resans gång att de trots allt inte kan åta sig uppgiften.

I dagsläget är ett 20-tal barn på Åland placerade i familjehem. Däremot finns ingen officiell statistik över dem som har stödpersoner eller -familjer.

Inte blunda

Enligt rapporten från Nordens Välfärdscenter – se artikel intill – är risken större för fosterbarn att hamna i svårigheter i framtiden.

– Nedslående? Ja, i och för sig, men det är viktigt att ta reda på fakta och sedan göra det bästa möjliga utgående från det. Det är värre att blunda och inget göra. Det är inte heller fosterhemmet i sig som skapar de dystra sifforna utan hela situationen kring ett barn som inte längre kan bo med sina biologiska föräldrar, säger Janina Björni.

THOMAS ROSENBERG

”Man kunde ju tro att journalister skulle applådera framväxten av nya lokaltidningar, och de entusiaster som ligger bakom dem.

Frivillighet ja – men inte för journalister!

I våras skrev jag i denna spalt om frivilligarbete, och hur starkt den är på frammarsch, på olika områden. Den offentliga sektorn knäar, församlingarna likaså, och frivilliga får träda till i stället. Ibland samma personer som tidigare fått betalt, och nu tvingas jobba gratis.

Men det finns ett område där frivillighet tycks vara tabu, och det är journalistiken. Det har roat mig att se hur svårt yrkesjournalister har att förhålla sig till de förändringar som sker inom tidningsvärlden, där nedlagda tidningar har lett till uppkomsten av nya tidningar – på frivillig basis. I Svenskfinland har det under detta år uppstått två nya dagstidningar, låt vara att bägge tillsvidare utkommer bara en gång i veckan, dvs. Nya Östis i Lovisa och Nya Öb i Karleby. Den förra efter det tomrum som Östra Nyland, eller Östis, lämnade efter sig, och den senare i tomrummet efter Österbottningen, eller Öb.

Man kunde ju tro att journalister skulle applådera framväxten av nya lokaltidningar, och de entusiaster som ligger bakom dem. Men nej, de nya blaskorna bojkottas konsekvent av de gamla nyhetsmedierna, framför allt regionaltidningarna på respektive ort, Österbottens tidning (ÖT) och Östnyland (ÖN). Att det i mycket handlar om konkurrens kan man ju förstå, speciellt som de nya tidningarna på kort tid tagit en betydande del inte bara av prenumeranterna lokalt utan också annonsörerna – och dessutom en del av de journalister som sparkats från de tidigare lokaltidningarna. Att sådant väcker ont blod och bittra känslor är begripligt, men det är ändå svårt att förstå att man väljer att helt bojkotta det nya. Och helt obegripligt att detta också gäller journalister i andra medier, såsom radio och tv, som även de har svårt att få syn på de nya tidningarna, och kommentera deras existens.

Jag har själv under det senaste året i olika fora både skrivit och talat om NÖ och Nya Öb, i uppskattande ordalag. Och då uttryckligen för att jag är glad över att det sker något, och att folk tar saken i egna händer, i en bransch där det mesta målas i svarta färger och uppgivenheten är total.

Blind- och dövheten är speciellt graverande bland journalister eftersom de per definition borde följa med och analysera det som sker, även det som kan te sig motbjudande eller svårbegripligt. Detsamma gäller forskarna på området, och de som ansvarar för utbildningen, i detta fall av journalister. Men nej, man tycks hellre titta bort och slå dövörat till.

Vad är det i den frivilliga journalistiken som är så farligt? Det finns visserligen också andra områden där det ibland kan hetta till när frivilliga kommer in på en professionell arena, t.ex. inom skolan eller vården. Men varför är just journalister totalt oförmögna att ens tackla det faktum att en dagstidning kan göras också på talkobasis, som i Lovisa och Karleby? Bägge är som journalistiska produkter dessutom helt skapligt gjorda, för att inte tala om att de som företeelser i sig har ett nyhetsvärde.

Mest handlar det förmodligen om fackliga ryggmärgsreaktioner. Då uppsägningshotet inom tidningsbranschen hela tiden är överhängande, och många redan fått gå, är det inte roligt att skriva om folk – ja rentav kolleger – som gör samma sak gratis, eller nästan gratis. Dessutom råkar hela yrkesidentiteten i gungning då ”amatörer” börjar konkurrera i rollen som reportrar och tidningsutgivare. Vilket är intressant såtillvida att en stor del av vår journalistkår de facto saknar professionell journalistutbildning, eller lämnat den på hälft.

Men så tycks det vara, och har egentligen alltid varit. Det journalistiska ögat har en besvärande och stor blind fläck: man är tränad att se och analysera de mesta, skarpt och kritiskt, men sig själv och den egna professionen – den ser man inte.

Thomas Rosenberg
är sociolog, koordinator för bl.a. Tidskriftsprojektet, kommunpolitiker i Lovisa samt skriftställare.

Läs mer om Thomas på sidan 6!

Publiken diskuterar smärta på FDUV:s seminarium.

Smärta är subjektivt

Anhöriga och personal känner ofta igen smärtsymtom hos personer med utvecklingsstörning. Det svåra är att övertyga andra, till exempel läkare, om att det handlar om just smärta. Då hjälper det med bra dokumentation, som utgår från det normala beteendet.

TEXT & FOTO **LAURA RAHKA**

Margareta Lunde-Martinson är sjukskötare och specialist på vanliga smärtsymtom hos personer med utvecklingsstörning.

– Det viktiga är att komma ihåg att smärta är subjektivt och personligt. Rädsla och oro förstärker känslan av smärta.

Många personer med utvecklingsstörning reagerar på smärta genom att dra sig tillbaka.

– De har kanske inte längre lust att träffa andra eller göra roliga saker. De hoppar över fritidsverksamhet och blir nedstämda. Men de kan också visa helt andra tecken.

Om en vårdare misstänker att någon har ont, och frågar om det, kan svaret bli nej, trots att det inte är så.

– ”Nej” är det enklaste svaret. Många är rädda för vad som händer om de säger att de har ont. Personer med utvecklingsstörning kan också ha väldigt svårt att urskilja var smärtan finns. Ofta är magen det första man pekar på.

När vårdaren försöker ta reda på var smärtan finns, är det bra med enkla konkreta frågor.

– Om någon har ont i armen, kan man försöka fråga om det går att lyfta armen. Om inte, fortsätter man att kartlägga med liknande frågor.

Lunde-Martinson påminner om bra kommunikationshjälpmedel som kan vara till nytta när man försöker kartlägga smärta.

– KAT-kittet är ett jättebra hjälpmedel för att tala om kroppen. Samtalsmattan är ett annat bra verktyg, som ger upplägg för bra samtal.

Dokumentera normalt beteende

När man åker till hälsostationen och möts av en läkare som inte känner en, kan det uppstå problem. Dels kan det vara svårt för anhöriga och vårdare att förklara varför man misstänker att något är fel. Dels är det svårt för läkaren att göra en bedömning om det enda man kan säga är att man har en känsla av att någonting inte stämmer.

– Problemet är att det finns för lite information. Läkaren behöver få veta vad som är det normala och vad som är annorlunda, varför man tror att något är fel.

Det här är det viktigaste budskapet till vårdare och anhöriga om smärtskattning: det gäller att dokumentera det normala beteendet. Om beteendet förändras, är det enkelt att visa på dokumentationen och utgå från den när man ska reda ut problemet. Ibland kan det ändå låta heltokigt.

– En kvinna med utvecklingsstörning, som jag träffade en gång, hade för vana att slå sig själv nästan hela tiden. Hon slog sig på armen flera gånger per dag. När man dokumenterade hennes beteende och räknade slagen kom man upp till 200 slag per dag.

Plötsligt en dag slutade hon slå sig själv och vårdpersonalen förstod genast att hon har ont någonstans.

– Vårdpersonalen hade dokumenterat allt, och läkaren kunde basera sin bedömning på dokumentationen. När man undersökte henne närmare hittade man ett benbrott i armen.

MARGARETA LUNDE-MARTINSON är legitimerad sjukskötare i Sverige och expert på smärta hos personer med utvecklingsstörning.

Ge smärtlindring genast

Om smärtan är akut är det viktigaste att lindra smärtan så fort som möjligt.

– Att ha ont tar energi och man blir lätt trött. När smärtan är borta kan man sova och röra på sig, vilket gör att man kan börja må bra igen. Om man inte lyckas få bort smärtan riskerar den att bli långvarig, säger Lunde-Martinson.

Med hjälp av smärttrappan kan anhöriga och vårdpersonal avgöra hur effektiv smärtlindring som behövs. Till exempel för huvudvärk eller tandvärk räcker vanligt paracetamol. Vid inflammationer, kraftig mensvärk eller ledvärk kan det behövas starkare smärtlindring. Samtidigt är det viktigt att smärtlindringen är tillräckligt långvarig.

– Paracetamol är jättebra i många fall, men för att smärtlindringen ska ha effekt räcker det inte med att man får engångsdoser när enskilda vårdare tycker att det behövs.

– Smärtlindringen ska vara planerad och ges tillräckligt länge, till exempel i en veckas tid. Här är det jätteviktigt att alla följer samma plan. Det gäller att jobba tillsammans mot samma mål.

Margareta Lunde-Martinson har via olika projekt utvecklat verktyg för smärtskattning. Hon föreläste i oktober på ett seminarium som ordnades av FDUV. På plats var över 120 personer, bl.a. experter, vårdpersonal och anhöriga. www.smartbojen.se.

FAKTA

TECKEN PÅ SMÄRTA

- Fysiska tecken som syns:
Stelhet, ökad spasticitet, puls, blodtryck, andningsmönster, sår, bulor, svullnader, rodnad, ömhet vid beröring, värmeökning, ansiktsuttryck, kalla och blåa fötter, svettningar, kramper
- Personliga uttryck: Ljud, skratt, skrik, gråt, kroppshållning
- Beteendeförändringar: Irritation, självdestruktivitet, rastlöshet, nedstämdhet, tystnad, apati, minskad matlust, sömnsvårigheter

HUR SKA MAN DOKUMENTERA?

Utgå från det normala, gör en enkel personbeskrivning.

Vid förändrat beteende

- Dokumentera vad du ser, hör, känner
- Skaffa information från andra enheter, exempelvis daglig verksamhet, skola, föräldrar
- Pröva enkla åtgärder
- Dokumentera åtgärd och resultat
- Skicka din dokumentation till ansvarig hälsovårdspersonal

När enkla åtgärder inte räcker

- Observera ytterligare en tid, men tidsbestämt
- Planera åtgärder tillsammans med hälsovården
- Bestäm tid för utvärdering
- Bör ske planenligt
- Informera anhöriga/intressebevakare

DuvTeaterns BOKFEST!

DuvTeatern firar den nyutkomna diktantologin *Den brinnande vargen. Dikter från DuvTeatern* (SETS förlag) med BOKFEST! i samarbete med Klockrike-teatern lördagen den 28 november klockan 16-21. Plats: Klockrike Diana, Skillnadsgatan 7 B, Helsingfors.

DuvTeatern

PROGRAM

FESTPROGRAM kl.16-18.30

Diktuppläsning, sång, musik och samtal om poesi. Medverkande: **DuvTeaterns skådespelare**, poeterna **Claes Andersson**, **Henrika Ringbom**, **Mårten Westö**, **Sanni Purhonen,** litteraturredaktören **Marit Lindqvist**, kulturredaktören **Sebastian Bergholm**, sångaren **Martina Roos** m.fl.

EFTERFEST kl.18.30-21

Mingel och dans. Mat och dryck serveras till självkostnadspris. *Diktantologin säljs till specialpris (16€) under BOKFESTEN! Priset inkluderar en donation till stiftelsen Abilis som stöder personer med funktionsnedsättning i utvecklingsländer.*

Inträde & anmälan

Festen är gratis men platserna under festprogrammet är begränsade. Anmäl dig på ***www.duvteatern.fi/bokfest***

Klockrike Diana är ett tillgängligt utrymme med en tillgänglig toalett.

NOTERAT !

KAMRATSTÖD för ryggmärgs-skadade

Inom ramen för förordningen om centralisering av vård för ryggmärgsskadade arrangerar ryggmärgsskadades förening Akson rf en svenskspråkig ***kurs i kamratstöd*** år 2016. Kursen arrangeras inom ramen för ”MOVE-projektet” som samarbetar med ryggmärgskadepoliklinikerna i Helsingfors, Tammerfors och Uleåborg.
Om du är intresserad eller vill veta mera, kontakta Ulf Gustafsson *ulf.gustafsson@kolumbus.fi* tfn 0500 418272.

DuvTeatern

VÅREN 2016

Nya improföreställningar med DuvTeatern!

I maj 2016 återkommer *Välkommen glada släkting! IMPRO med DuvTeatern* på Svenska Teaterns Nicken-scen. Biljetterna släpps tisdagen den 9 februari 2016.
OBS! Det lönar sig att vara s nabb, förra året såldes biljetterna slut på några timmar.

DuvTeatern är en fri teatergrupp för skådespelare med intellektuell funktionsnedsättning verksam i Helsingfors sedan 1999 inom ramen för DUV Vingen.

www.duvteatern.fi

NOTERAT !

FOTO *Anna-Lena Ahlström*

Stärk din SJÄLV-KÄNSLA på jobbet

Vi är på tok för kritiska mot oss själva. Det hävdar inspiratören Mia Törnblom. Men varför är det så? Varför är vi så hårda mot oss själva?

Vi tycker sällan att vi är tillräckligt bra, vi nedvärderar våra egenskaper och prestationer och tänker att vi hade kunnat göra bättre, vara bättre, roligare, fiffigare, modigare, klokare... Men varför tänker vi så? Mia Törnblom från Sverige är författare, föreläsare och utbildare. Hon utbildar i ledarskap och jobbar mycket med teamutveckling. Det bästa är konflikthanteringen.

– Ja! Konflikthantering är det roligaste jag vet!

En helt vanlig torsdag är **Mia Törnblom** i Nykarleby i Österbotten för att berätta hur man ska göra för att ta hand om sig själv, hur viktigt det är att vårda sin självkänsla och hur lätt kommunikation kan misstolkas. Hon berättar med humor och stora gester och hon säger att självkänsla är kroppens eget immunförsvar mot stress.

– Men självkänsla är färskvara. Därför behöver vi ständigt fylla på vår självkänsla med positiv input. Och så ska man komma ihåg att vi inte är maskiner – vi är känsliga varelser!

– Att säga positiva saker om sig själv är svårt. Det är mycket lättare att berätta hur dålig man är. Men vi måste bli bättre på att tycka om oss själva och träna upp vår egen självkänsla. Det handlar om att se möjligheter istället för att älta problem.

Stärk din självkänsla

För att hjärnan ska lagra det positiva i sitt minne behöver den något att associera till. Mia förklarar att fotbollsstjärnor som gör mål ofta har en målgest. Samma målgest varje gång de gör mål. Därmed skickar de positiva associationer till hjärnan som gör att de lättare kan framkalla den där känslan av tillfredsställelse.

– På samma sätt borde vi belöna oss när vi gör något bra. För att stärka självkänslan. När du har slutfört en uppgift på jobbet som du är nöjd med - gör en segergest! Man kan göra den diskret också om det är läge för det, säger Mia och ler.

I Mias självkänsla-skola ingår att öva på att bekräfta dig själv.

– Varje kväll kan du skriva ner tre saker som varit bra med dig under dagen. Om du är en högpresterande person kan det lika gärna vara att du för en gång skull tog det lugnt och gjorde ingenting. Utgå från dig själv och ta med egenskaper som modig, generös, snäll, omtänksam.

– Många tror att de behöver vara modiga hela dagen för att kunna säga något bra om sig själva, men det räcker med en liten stund. Tänk så här: om du ställt till det i två minuter kan det kännas som en katastrofdag, varför då inte göra två minuters bra saker till en kanondag?

Pernilla Nylund
Psykosociala förbundet

Fotnot: I nästa nummer av Psykosociala förbundets tidning Respons är temat Psykisk hälsa på arbetsplatsen. Tidningen utkommer i början av december.

SJÄLVSTÄNDIGHETSFEST 5.12.2015

Kom och fira Finlands självständighet och det att FN:s funktionshinderkonvention snart ska ratificeras i Finland. De finlandssvenska funktionshinderorganisationerna ordnar en självständighetsfest för sina medlemmar lördagen den 5 december 2015 kl. 16:00–21:00 på Restaurang Kajsaniemi. På programmet står god mat och dryck, mingel och samvaro. Det blir också festmusik och dans.

Mera information: Ilona Salonen, SAMS, 050 590 1472 *ilona.salonen@samsnet.fi* eller Annette Tallberg, FDUV, 040 647 7247, *annette.tallberg@fduv.fi.*

REPORTAGE

ANN-CHRISTINE ULLNER berättade om sin syn på delaktighet. Här tillsammans med enhetschef **MARIA VASKIVUO** till vänster och **JESSICA KAKKO** från Bäckåkergårdens serviceenhet till höger.

Kårkulla samkommun firade 55 år!

”Delaktighet och självbestämmande inom specialomsorgen” var temat på seminariet som Kårkulla samkommun arrangerade den 17 september i Åbo för att fira samkommunens 55 levnadsår.

TEXT & FOTO **CHRISTA LIUKAS**

Susanna Hintsala från Förbundet utvecklingsstörning berättar bland annat om vad som är på gång inom lagstiftningen gällande självbestämmanderätt. Finland skrev under FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningen redan år 2007. Konventionen har dock inte ännu ratificerats för att lagstiftningen släpar efter. Nuvarande lagstiftning om begränsande åtgärder är väldigt luddig och uppdateras för att främja självbestämmanderätten och definiera begränsande åtgärder så tydligt som möjligt.

– Självbestämmanderätt betyder individens rätt att bestämma om saker som berör en själv. Det kan handla om såväl stora som små saker som rätten att bestämma var man bor, vad man äter, hur man klär sig och var man tillbringar sin fritid, säger Hintsala.

Susanne Tuure, utvecklare av boendeverksamheten vid Kårkulla samkommun, fokuserar på självbestämmande i praktiken – att få lägga sig när man vill, laga sin egen mat och prata ostört i telefon. Delaktighet leder till självbestämmande och Tuure räknar upp praktiska arbetssätt som stöder delaktighet och självbestämmande inom Kårkulla. Dessa är bland andra kontaktperson, säsongssamtal, ip-möten, husmöten och brukarråd. Tuure berättar också om det nationella IMO-projektet om självbestämmanderätt som Kårkulla är med i, vars syfte är att förbereda inför kommande lagstiftning om självbestämmanderätt. I och med projektet har Tuure fått bekanta sig med enheter i olika organisationer.

– Det har varit nyttigt att se arbetssätt hos andra aktörer, till exempel mötesteknik som stöder brukarnas styrkor och färdigheter och olika personcentrerade arbetssätt.

Brukarperspektivet på självbestämmande och delaktighet ges av **Ann-Christine Ullner** från Åbo. För Ullner innebär självbestämmande bland annat att få vara kär i den man vill, att få bestämma hur man har det hemma, att bli respekterad och att andra inte prata över ens huvud.

Riitta-Leena Karlsson är funktionshindersombudsman vid Stockholms stad och berättar om funktionshinderpolitiken i Sverige. Sverige ratificerade FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning år 2009. Det här har inneburit många positiva saker för funktionshinderpolitiken i Sverige, säger Karlsson, för det ställer krav på staten och kommunerna. I dag innebär boende enligt LSS (lag om stöd och serviceför vissa funktionshindrade) att alla boenden ska vara jämförbara med alla andra boenden, att boendena ska finnas i samhällets gemenskap, att de inte får finnas i anslutning till kategoribyggnader (t.ex. sjukhus och äldreboenden), att bostäderna ska vara fullständigt normala med kök och badrum, att det får bo högst 5-6 personer i en gruppbostad, att man har meningsfull fritid och att man har tillgång till stöd och service av god kvalitet.

– För att nå delaktighet, inflytande och ett självständigt liv krävs kunskap om mänskliga rättigheter och ändrade attityder. Förutsättningar för självbestämmande är bland annat att man känner att ens synpunkter och åsikter räknas, att man får uttrycka sina önskemål och drömmar, att regler som begränsar en kartläggs och diskuteras, att man har möjlighet att göra egna val, räknar Karlsson upp.

– Som en brukare uttryckte det: ”Jag vill också ha möjlighet att göra mina egna misstag”. Man kan inte leva i en för skyddad tillvaro. De misstag som inte är livsfarliga måste man få göra, man lär ju sig av sina misstag, berättar Karlsson.

Också finansieringen måste utgå från individuella bedömningar. Dessa bedömningar enligt ”Stockholmsmodell” har Kårkulla också tagit i bruk och samarbetat mycket med Stockholms stad. Nu har Sverige erfarenhet av 15 år utan institutioner och läget i dag består av både bra och mindre bra aspekter, summerar Karlsson. Till exempel ser man tendenser att vanor och sätt på de nya gruppboendena har institutionaliserats och då är det inte mera samma sak som att leva som alla andra. Men att flytta från institution har gjort liver bättre för det flesta. För det mesta flyttade man ut dem med grövsta handikapp och svåraste problem sist, men det visade sig att just dessa personer mådde bäst av att flytta.

RIITTA-LEENA KARLSSON, funktionshindersombudsman vid Stockholms stad, berättade om funktionshinderpolitiken i Sverige och om erfarenheter av 15 år utan institutioner i Sverige.

HANNA GRANDELL uppträdde två gånger med sång. Efter ***Gabriellas sång*** fick Grandell stående ovationer.

Festgästerna intog scenen och hjälpte **DENNIS RÖNNGÅRD** med sången och stämningen.

Glädje och fest för framgångsrik 30-åring

Glädje, stolthet, sång och tacksamhet dominerade då specialundervisningen i Nykarleby firade 30 år. Gästerna var över 200 och stämningen på topp.

TEXT **OPTIMA** FOTO **BJARNE WESTERLUND**

När får vi komma på fest? Den frågan har vi fått många gånger. Och idag är det dags att fira – vi firar tillsammans med er som tillbringat tre år av er ungdomstid i Nykarleby. Så inledde rektor **Sixten Snellman** sitt välkomsttal då Optimas yrkesinriktade specialundervisning i Nykarleby, tidigare Yrkesträningsskolan, firade 30 år den 2 oktober.

– Ni har förmedlat glädje, förnöjsamhet och stolthet över att gå i skola här. Det är härligt att få jobba med ungdomar som visar upp en så stark utveckling, fortsatte Snellman.

För de tidigare studerandena var det roligt att återse skolan, elevhemmet, gamla kompisar och personal. Från Raseborg hade ett gäng åkt med invataxi för att få vara med på festen. **Christian Heikius** uppträdde med ett pianostycke.

– Jag studerade här 1994-96. Sen började jag jobba på Tallkotten i Oravais där jag fortfarande jobbar. Jag jobbar också på HVC-lagret. Jag trivs.

Roland Grankulla gick ut skolan 1994. Under hans studietid renoverades byggnaden på Åminnevägen och skolan verkade i Farmfrys-fastigheten. Grankulla hade därför ett specialuppdrag.

– Jag hade körkort och körde mat från Yrkesskolan i Jakobstad till skolan varje dag. Efter skoltiden började jag köra ut mat för hemservicen. I dag jobbar jag på Intek och bor i Larsmo i egen lägenhet. Här lärde jag mig olika saker som man behöver i livet.

Skolan startade 1985 i Nykarleby, Kårkulla samkommun hade framsynt tagit initiativ till utbildning efter träningsundervisningen. År 1990 då Optima tog över fanns det 13 studerande i skolan. Idag är studerandena 143 till antalet och de finns utspridda i elva enheter i Nyland, Åboland och Österbotten. Optima är den enda svenska specialyrkesläroanstalten i Finland och specialundervisningen har länge haft ett unikt budskap. Utbildningen omfattar en utbildningsgaranti som innebär att alla ska ha en plats att gå till när skolan tar slut.

– Optimas ledning har trott på oss och gett oss möjligheter och stöd. Vår styrka är personal med en stabil värdegrund som verkligen vill jobba med ungdomar som behöver extra mycket stöd. Det är den atmosfären som familjerna möter här och som ger goda resultat, poängterade Snellman.

Festtalaren **Carola Lithén** riktade ett varmt tack till alla som har varit involverade på ett eller annat sätt i specialundervisningen och som generöst har bidragit med sin kunskap, sin tid och sitt engagemang.

– Optima är en plantskola för personlig tillväxt, en kunskapsförmedlare och en attitydfostrare. Var och en av oss behöver få pröva våra vingar, men det ska ske i en krets där vi kan känna oss trygga och förstådda, och där det inte gör något om vi misslyckas lite grann, sade Lithén.

Många gratulerade 30 åringen, bl.a. Optimas styrelseordförande **Kenneth Holmgård**, regionchef **Ann-Catrine Vuolle** från Kårkulla samkommun och stadsdirektör **Gösta Willman** från Nykarleby stad. En 30-åring som formats av rektor Snellmans kunskap och engagemang.

– I dag ska vi glädjas tillsammans över det goda samhället vi har, vi gläds med varandra och gläds över att Optimas yrkesinriktade specialundervisning tagit stora kliv framåt under 30 år! Vi ser bakåt med tillfredsställelse och framåt med tillförsikt!

Festen avslutades med dans och fri samvaro till tonerna av **Dennis Rönngård** med orkester.

MIKAEL LINDHOLM

”Talet om solidaritet och ett samhälle för alla har t.o.m. försvunnit från politikernas festtal.

Demokrati och diskriminering

Under den senaste tiden har jag ägnat mig åt att försöka beskriva FDUV:s väg genom 60 årtionden. Vill man vara högtidlig eller anspråksfull kallar man det historik. Själv uppfattar jag mig mera som en skrivare, nedtecknare av händelser och skeenden. Låt oss således för ett ögonblick leva oss in i de händelser som skett under de senaste 60 åren inom vårt område.

På 50-talet var vi besjälade av en anda av återuppbyggnad. De grupper som tidigare hade fört ett liv ute i marginalen skulle nu få del av det nya samhället som byggdes upp. Kriget kanske ändå hade fört något gott med sig. En känsla av att alla i vårt land, när allt kommer omkring, ändå satt i samma båt. Det gick inte att anse att någon eller några grupper skulle ha en större rätt att bestämma och ange takten än andra.

Att ha en funktionshämning innebar tidigare att man blev ställd åt sidan, som mindre kapabel, mindre nyttig för samhället. Personer med en utvecklingsstörning ansågs rent av som en fara för samhället, de hotade både nationens moral och framtid. I dag anser väl de flesta detta som ett utslag av en allvarlig desorientering, men den tiden framfördes de här tankarna seriöst och energiskt av vilka? – Jo, av våra forskare och kulturpersonligheter.

Men nu lever vi ju i helt andra tider kan man invända. Vi lever i en demokrati, vi högaktar minoriteternas rättigheter och segregerar inte grupper i samhället, varken på grund av en funktionshämning eller av någon annan orsak. Vi förstår värdet i andra kulturer och hälsar mångkulturalismen välkommen. Senast här börjar väl många sväva litet på målet. Det var ju så det var tänkt att bli i varje fall, men ...

Banan var således utstakad. Handikapprörelsen marscherade under 1960 och 70-talet bokstavligt och bildlikt fram mot allt större inflytande. Vi såg det som naturligt att våra synpunkter skulle beaktas och genomföras. Något annat var inte möjligt. Inte i ett samhälle, som beskrev sig själv som demokratiskt, rättvist och solidariskt. Men i dag står vi med våra plakat i ett klimat som lätt kunde beskrivas som iskallt. Talet om solidaritet och ett samhälle för alla har t.o.m. försvunnit från politikernas festtal.

På 30-talet sågs många personer med en funktionshämning som ett hot mot samhället och dess moral. Men hur är det i dag? Vi måste bli av med bidragsutnyttjare och andra tillhörande det s.k. B-laget, hävdar man. De drar ner vår ekonomi och förstör vår moral, i varje fall vår arbetsmoral. Många arbetslösa skyr i verkligheten arbete och ligger hellre samhället till last genom att utnyttja bidrag. Känns argumentet igen? Andra har bara ramlat i bidragsfällan och borde talas till rätta. Så går jargongen. Det har blivit moraliskt förkastligt att inte höra till A-laget. De som hör till B-laget får mer eller mindre skylla sig själva.

Det gäller att kunna både acklimatisera sig och assimilera sig. En grundläggande rättighet i samhället är att respektera olikhet. I dag finns det igen ett oroande tryck i samhället mot likformighet, där det som är annorlunda varken respekteras eller accepteras. Det tycker jag kommer klart till uttryck också i flyktingdebatten, där den allmänna normen tycks vara en så snabb assimilering som möjligt. Det nya ordet för detta är ”kotouttaminen”. Alla som kommer till Finland skall så snabbt som möjligt bli så lika oss som möjligt.

Det gäller flyktingar. Men det kan också börja gälla andra som uppfattas som minoritetsgrupper i samhället. Det kan till och med gälla finlandssvenskar! Vi har kanske gjort framsteg sedan 30-talet, men vi är kanske i mångas ögon fortfarande beklagligt okunniga om den finska kulturen, i sin renaste form.

Är rättigheterna för olika minoriteter i samhället, personer med funktionshämning, HBT-personer eller personer tillhörande en språklig minoritet en ynnest som välvilligt beviljas av majoriteten? I så fall kan den ju när som helst dras tillbaka. Nej, i en rättsstat skall moraliska och etiska värderingar respekteras. Detta oberoende om det gäller majoriteten eller minoriteten. Det är inte rätt att nonchalera kravet på full delaktighet och jämlikhet för personer med en funktionshämning. Det är inte rätt att tränga ut ekonomiskt svaga befolkningsgrupper i samhällets marginal. Hur svåra ekonomiska tider det än kan vara. Det är inte rätt att avvisa personer på flykt undan krig och terrorregimer vid landets gräns.

Det blir varken rätt eller demokratiskt även om så en majoritet skulle ställa sig bakom detta. Förtyck av minoriteter blir aldrig demokratiskt och nonchalans för medmänniskor nöd blir aldrig rätt eller godtagbart.

Mikael Lindholm
är pensionerad FDUV-verksamhetsledare och var med och startade SOS Aktuellt 2004.

ND82

HÄNDELSEKALENDERN 2015

SOS Aktuellts händelsekalender finns även på webben www.sosaktuellt.fi/handelsekalender. Webbkalendern utvecklas i samarbete med SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder.

November

25-27.11. Parkurs, Ruissalo Spa, Åbo. Målgrupp: Vuxna hörselskadade tillsammans med partner, syskon eller vän. Arr: Svenska hörselförbundet rf. *www.horsel.fi* Info: *annika.barlund@horsel.fi*

28.11. DuvTeatern firar diktantologin *Den brinnande vargen. Dikter från DuvTeatern* med BOKFEST! På Klockriketeatern, Helsingfors, kl. 16-21. www.duvteatern.fi/bokfest

December

1–7.12. Funktionshindervecka. I december förenar funktionshinderorganisationerna sina krafter och ordnar en gemensam kampanj kring delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Kom med du också!

1.12. Se mig, hör mig, möt mig, Vasa Arbis kl. 14–17. Eftermiddagsseminarium om bemötande av personer med utvecklingsstörning, vi diskuterar både utmaningar men också god praxis. Seminariet är en del av funktionshinderveckans program och avgiftsfritt. Anmäl: Annette Tallberg 040 674 7247 eller *annette.tallberg@fduv.fi.*

1.12. Jag vill också delta! Vegahuset, Helsingfors kl. 14–18. Bekanta dig med den nyaste Lättläst it-boken eller delta i en Lättläst it-workshop. Ta en titt på ”Drömmar”-fotoutställningen eller kolla på en ny video om projektet Skräddarsydd boendeservice. Du kan också lyssna på seminariet ”Se mig, hör mig, möt mig” i Vasa som vi streamar via en webbtjänst. Jippot är en del av funktionshinderveckans evenemang, öppet för alla och gratis. Vi bjuder på fika med tilltugg.

2.12. ”Gör din röst hörd!”, Jakobstad, kl. 17.30–20.30. Diskussionskväll om självbestämmande för dig som har någon form av utvecklingsstörning och anhöriga. Medverkande är Steg för Steg och Annette Tallberg från FDUV. Diskussionskvällen är en del av funktionshinderveckans evenemang. Anmäl: DUV i Jakobstadsnejden/Trey Howard, 045 142 28 81 eller *trey@gslanguages.com.*

5.12. Självständighetsfest, Ravintola Kajsaniemi, Helsingfors, kl. 17–22. Kom och fira självständigheten och FN:s funktionshinderkonvention tillsammans med andra medlemmar i svenskspråkiga funktionshinderorganisationer. Det blir mat, mingel och dans. Mer info: *fduv.fi/temaveckan*. Anmäl: *laura.rahka@fduv.fi* eller 040 503 7230.

8-9.12. Psykiska första hjälpen 2-kurs om psykisk ohälsa, information och verktyg för att tillämpa stegen i psykiska första hjälpen. Lappvikens sjukhus, Helsingfors. Avgiftsfritt! Arr. Sympati rf och Föreningen för mental hälsa i Finland. *www.psykiskaforstahjalpen.fi.*

24.12 **GOD JUL!**

Januari 2016

14.1. Informationskväll om boendeservice, Vegahuset, Helsingfors, kl. 17-19.
Välkommen anhöriga, flyttare och andra intresserade! Anmäl *elina.sagne-ollikainen@fduv.fi* eller 040 508 5110.

20.1. Sinnenas dag, kl 10-14.30 i Åbo. Arr. Svenska hörselförbundet. *www.horsel.fi*

21.1. Finland i förändring – vart är vi på väg? Handicampens bibliotek, Skarpansvägen 20, Mariehamn. Välkommen att höra om pågående reformer och aktuella ändringar i lagstiftning. Föreläsare är Annette Tallberg, FDUV. Separat föreläsning för personal kl. 10–13 och anhöriga kl. 18–20. Gratis. Anmäl: *susan.enberg@handicampen.ax* eller (018) 527 371.

29-31.1. Avslappningskurs, Ruissalo Spa, Åbo. Målgrupp: personer med hörselnedsättning. Program: yoga, avslappningsövningar, meditation. Arr: Svenska hörselförbundet rf. Anmäl *www.horsel.fi/kurser.* Info: *annika.barlund@horsel.fi*

28-31.1. Anpassningskurs; Depressions skola. Kursplats: Kaisankoti. **Ansök senast 30.12.** Målgrupp: vuxna personer som upplever depression, med psykosociala funktionshinder. Mål: Att lära sig att förebygga, hantera och förkorta depressionstillstånd genom självhjälpsmetod, föreläsning och gruppdiskussioner. Träffa andra med liknande erfarenhet och få stöd och kunskap genom kamratstöd. Arr: Psykosociala förbundet rf. med stöd av RAY. Kursen är avgiftsfri, inkl. kost, logi och resor. Info *www.fspc.fi* eller *ann-charlott.rastas@fspc.fi,* 06-7232517 eller *camilla.roslund-nordling@fspc.fi*, 050-4096640.

Februari

Deadline för SOS Aktuellt, 1/2016. Måndagen den 15 februari. Utkommer vecka 9.

1.2. En egen dörr, tack! Festsalen G18, Helsingfors, kl. 9–16. Boendekooperativ, egen lägenhet med individuellt stöd, individuella anpassningar och olika lösningar presenteras på detta seminarium om boende där anhöriga, erfarenhetstalare, planerare och sakkunniga kommer till tals. Arrangörer är Kårkulla samkommun och FDUV.

9.2. Hörselseminarium på G18 i Helsingfors, Arr. Svenska hörselförbundet. *www.horsel.fi*

Mars

2.3. Temakväll om aktuella reformer och lagstiftning, Folkhälsans seniorhus, Helsingfors, kl. 16.30–18.30. Hur kommer aktuella förändringar att påverka personer med utvecklingsstörning och deras anhöriga? Under kvällen presenteras också resultaten från FDUV:s enkät om tjänster. Medverkande är juridiskt ombud Erik Munsterhjelm, och Annette Tallberg, FDUV. Anmälningar senast 15.2.2016 till *annette.tallberg@fduv.fi* eller 040 674 7247.

April

11-15.4. Tredelad rehabiliteringskurs för unga, 16-30 åringar med psykiska störningar (del 2: 12-16.9. och del 3: 21-25.11). Kursplats; Härmä kuntokeskus, Yli Härmä. Målgrupp; unga personer med lindrig/medelsvår depression eller panik- och ångeststörningar. För dig som är studerande, i arbetslivet eller på väg att återgå till arbete/studier. Få uppleva att träffa andra med liknande erfarenhet = kamratstöd och styrka. **Ansökan så fort som möjligt till FPA. Du behöver även ett B-läkarutlåtande eller rehabiliteringsplan. Kursnummer; 59142**. Begränsade kursplatser. Arr. Psykosociala förbundet r.f med stöd av FPA. Kursen är avgiftsfri, berättigar till rehabiliteringspenning under kursens gång. Info *www.fspc.fi* eller *ann-charlott.rastas@fspc.fi* 06-7232517 eller *camilla.roslund-nordling@fspc.fi,* 050-4096640.

*SOS Aktuellts händelsekalender finns också på webben **www.sosaktuellt.fi/handelsekalender**. Webbkalendern utvecklas i samarbete med SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder.*

SOS Aktuellt önskar sina läsare en fridfull jul och gott nytt år!

Vill du lägga in material på händelsekalendern? Sänd till *redaktion@sosaktuellt.fi.*
Deadline för årets första nummer 1/2016 är måndagen den 15 februari. Utkommer vecka 9.